

REGERINGSRÄTTENS DOM

Mål nr
430-10

meddelad i Stockholm den 14 april 2010

SÖKANDE

Vilhelmina södra sameby

Ombud: Advokat Camilla Wikland och jur. kand. Karl Larsson
Gärde Wesslau Advokatbyrå
Kungstorget 2
411 17 Göteborg

KLANDRAT AVGÖRANDE

Regeringens (Jordbruksdepartementet) beslut den 22 oktober 2009, Jo2009/753, avseende överklagande av Länsstyrelsen i Västerbottens läns beslut i fråga om markupplåtelse i Vilhelmina kommun, se bilaga

SAKEN

Rättsprövning

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten förklarar att regeringens beslut ska stå fast.

YRKANDEN M.M.

Vilhelmina södra sameby yrkar i första hand att regeringens beslut ska upphävas och i andra hand att Regeringsrätten ska återförvisa ärendet till regeringen för förnyad prövning. Samebyn yrkar vidare att Regeringsrätten ska besluta om inhibition av beslutet. Till stöd för sin talan anför samebyn bl.a. följande.

Dok.Id 88489

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post: regeringsratten@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

Regeringen har i sitt beslut inte tagit ställning till frågan om hur områdets status som riksintresse för rennärningen påverkar upplåtelsen av mark. En markupplåtelse som syftar till att en vindmätningmast ska uppföras utgör en förändrad markanvändning, vilket medför att 3 kap. 5 § miljöbalken (MB) aktualiseras. En bedömning av huruvida en åtgärd kan påtagligt försvåra rennärningen är separerad från bedömningen av om en upplåtelse kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln. Det innebär att en prövning måste göras dels enligt 32 § rennäringslagen (1971:437), dels enligt 3 kap. 5 § MB. Beviskravet är lägre vid en bedömning enligt MB, eftersom 3 kap. 5 § MB förbjuder åtgärder som *kan* påtagligt försvåra renskötsel. Det finns alltså inget krav på att det ska visas att markupplåtelsen faktiskt kommer att påtagligt försvåra renskötsel utan det krävs endast att en fara för detta föreligger för att åtgärden ska vara otillåten. Regeringens underlåtenhet att bedöma frågan är i sig grund för att återförvisa ärendet till regeringen för förnyad prövning. Samebyn anser dessutom att upplåtelsen kan påtagligt försvåra renskötseln i området varför regeringens beslut ska upphävas.

Om Regeringsrätten skulle finna att det inte uppstår avsevärd olägenhet för samebyns renskötsel genom upplåtelsen har samebyn visat att det i vart fall kommer att uppstå skada och olägenhet för samebyn genom upplåtelsen. Upplåtelsen ska då, enligt 34 § rennäringslagen, ske mot avgift om inte särskilda skäl föreligger för avgiftsfrihet. Avgiften ska fördelas mellan Samefonden och sameby som berörs av upplåtelsen. Av beslutet från länsstyrelsen framgår inte att länsstyrelsen har beslutat om vilken ersättning som ska utgå till samebyn. Inte heller har regeringen berört ersättningsfrågan i sitt beslut. Samebyn är av uppfattningen att upplåtelsen inte kan äga rum förrän beslut om ersättning har fattats. Om så ändå sker föreligger en kränkning av Europakonventionens första tilläggsprotokoll artikel 1 samt 2 kap. 18 § regeringsformen.

Syftet med ansökan om upplåtelse av mark och byggnation av vindmätningmasten är att undersöka områdets lämplighet för en framtida etablering av en vindkraftpark. Det kan inte råda någon tvekan om att en hel vindkraftpark kan påtagligt försvåra renskötseln om den etableras i det aktuella området. Det är

därför högst osannolikt att någon vindkraftpark kommer att etableras. Behovet av vindmätningmasten måste därför anses vara mycket litet, vilket måste vägas mot samebyns tungt vägande behov av att hålla området fritt från störningar.

SKÅLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Enligt 1 § lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut får en enskild ansöka om rättsprövning av sådana beslut av regeringen som innefattar en prövning av den enskildes civila rättigheter eller skyldigheter i den mening som avses i artikel 6.1 i Europakonventionen. Enligt 7 § samma lag ska Regeringsrätten upphäva regeringens beslut om det strider mot någon rättsregel på det sätt som sökanden har angett eller som klart framgår av omständigheterna. Detta gäller dock inte, om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet.

Rättsprövningen innefattar, förutom ren lagtolkning, även sådana frågor som faktabedömning och bevisvärdering samt frågan om beslutet strider mot kraven på opartiskhet och allas likhet inför lagen. Prövningen omfattar också fel i förfarandet som kan ha påverkat utgången i ärendet. Om de tillämpade rättsreglerna är så utformade att det föreligger en viss handlingsfrihet vid beslutsfattandet, omfattar rättsprövningen frågan om beslutet ryms inom handlingsfriheten (jfr prop. 1987/88:69 s. 23–25 och 234).

Enligt 3 kap. 5 § andra stycket MB ska områden som är av riksintresse för rennärningen skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra rennäringens bedrivande.

Av 32 § första stycket rennäringslagen framgår att nyttjanderätt får upplåtas på sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och på renbetesfjällen endast om upplåtelsen kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln.

Av 33 § rennäringslagen jämförd med 2 § rennäringsförordningen (1993:384) framgår att en fråga om upplåtelse enligt 32 § prövas av länsstyrelsen.

I 34 § rennäringslagen finns bestämmelser om ekonomisk kompensation till en sameby vid upplåtelse enligt 32 §. Ytterligare bestämmelser har meddelats av regeringen i rennäringsförordningen.

Frågan om ersättning till samebyn för den i målet aktuella upplåtelsen omfattas inte av regeringens beslut. Den frågan är således inte föremål för Regeringsrättens prövning.

Hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB – som bl.a. reglerar den avvägning som ska göras mellan olika allmänna intressen – har överförts till balken från den tidigare lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. (NRL).

I 1 kap. 2 § MB fanns ursprungligen en bestämmelse, överförd från 1 kap. 2 § NRL, om i vilka fall bestämmelserna i 3 och 4 kap. MB skulle tillämpas. I författningskommentaren till den bestämmelsen uttalades att bestämmelserna om hushållning med mark och vatten i 3 och 4 kap. närmast var att betrakta som ett instrument för att lösa konflikter om användningen av mark- och vattenområden. Dessa regler skulle, till skillnad från övriga regler i MB, endast tillämpas vid prövning enligt de bestämmelser som angavs i paragrafen (prop. 1997/98:45 Del 2 s. 9 f.). I paragrafen hänvisades dels till vissa bestämmelser i MB, dels till vissa andra lagar i vilka det var särskilt föreskrivet att hushållningsbestämmelserna skulle tillämpas. Rennäringslagen fanns inte med i uppräknningen. Bestämmelsen i 3 kap. 5 § MB var således vid den tiden inte tillämplig vid en prövning av frågor enligt rennäringslagen.

Genom lagstiftning år 2006 (prop. 2005/06:182) utvidgades tillämpningsområdet för hushållningsbestämmelserna till att omfatta också vissa verksamheter som är anmälningspliktiga enligt MB. Samtidigt flyttades de delar av 1 kap. 2 § som rörde MB till 2 kap. 6 § andra stycket. Såvitt gällde övriga i 1 kap. 2 § angivna lagar uttalades att bestämmelsen i 1 kap. 2 § inte längre var nödvändig eftersom de angivna speciallagarna innehöll de nödvändiga hänvisningarna till hushållningsbestämmelserna (a. prop. s. 140). Av lagstiftningsärendet kan inte utläsas att någon ändring av prövningen enligt t.ex. rennäringslagen åsyftades och

Mål nr
430-10

rennäringslagen innehåller inte någon hänvisning till 3 kap. MB. Hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. är dock generellt utformade och innehåller inte några begränsningar i fråga om tillämpningsområdet. Eftersom 1 kap. 2 § upphävts och 2 kap. 6 § endast rör tillämpningen av 3 och 4 kap. vid prövning av frågor enligt ett antal bestämmelser i MB går det inte längre att av lagtexten utläsa att syftet är att hushållningsbestämmelserna i andra fall ska tillämpas endast då det särskilt föreskrivits (jfr Miljöbalkskommitténs förslag i SOU 2004:37 s. 25 f.).

Såvitt gäller det nu aktuella målet kan det dock noteras att bestämmelsen i 3 kap. 5 § MB tar sikte på den skada som rennäringen som allmänt intresse lider av en viss åtgärd medan bestämmelsen i 32 § rennäringslagen tar sikte på den olägenhet en nyttjanderättsupplåtelse medför för den enskilda samebyn i dess utövande av renskötsel. En tillämpning också av hushållningsbestämmelsen i ett ärende enligt 32 § rennäringslagen torde därför för samebyn sakna praktisk betydelse. I sammanhanget kan nämnas att frågan om placeringen av vindmätningmasten är förenlig med bestämmelsen i 3 kap. 5 § MB på talan av samebyn har prövats i ett mål om tillfälligt bygglov enligt plan- och bygglagen (1987:10). Regeringsrätten har i det målet (mål nr 615-08) den 21 april 2008 beslutat att inte meddela prövningstillstånd.

Av utredningen framgår att masten kommer att vara 60 meter hög och säkras med stålstag som spänns ut 40 meter. Den beräknas stå i ca två år och ska placeras i nära anslutning till en befintlig mast med annan ägare. Masten kommer att besökas högst någon gång per månad under vinterhalvåret.

Regeringsrätten finner att ett så begränsat intrång ryms inom vad regleringen på området medger. Det har i övrigt inte kommit fram att regeringen vid beslutsfattandet skulle ha felbedömt fakta eller att det vid handläggningen förekommit något fel som kan ha påverkat utgången i ärendet. Det framgår inte heller klart av

Mål nr
430-10

omständigheterna i ärendet att beslutet på annat sätt strider mot någon rättsregel.
Regeringens beslut ska därför stå fast.

Vid denna utgång faller frågan om inhibition.

Gustaf Sandström

Marianne Eliason

Nils Dexe

Anna-Karin Lundin

Kristina Ståhl

Charlotte Mattsson
Föredragande regeringsrätts-
sekreterare

Avd. I

Föredraget 2010-02-24